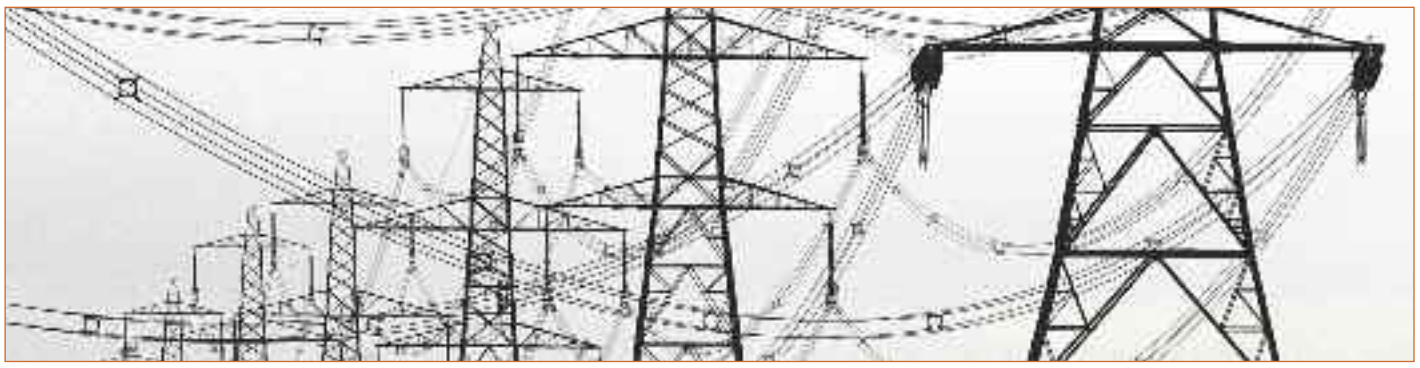

AKP, özelleştirilecek dağıtım bölgelerine yatırım yapmayı tercih etti

AKP'DEN ÜRETİME YATIRIM KISITLAMASI

Elektrik dağıtımı alanında faaliyet gösteren ve bölge-bölge özelleştirilmesi gündemde olan TEDAŞ, Dünya Bankası desteği ile 2008 yılı yatırım şampiyonu olurken, elektrik üretiminde arz sıkıntısı yaşanmasına rağmen, mevcut kamu santrallarının iyileştirilmesi yatırımlarında, kısıntı yapıldığı ortaya çıktı. Petrol-doğalgaz aramaları faaliyetleri yapan TPAO'da yalnızca başlangıç ödeneğini yüzde 34.9'unu kullanabildi. BOTAŞ'ın yanı sıra kömür alanında faaliyet gösteren kamu kuruluşlarının da yatırımları, planlanandan düşük gerçekleşti.

EMO Basın - Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'na bağlı ve ilgi kuruluşların **"2008 Yılı Yatırım Gerçekleştirmeleri"** açıklandı. Bakanlığa bağlı ve ilgili kuruluşlar yatırımları için ayrılan toplam 2 milyar 685 milyon 243 bin TL'lik bütçenin, 2 milyar 25 milyon 645 bin TL'lik bölümü harcandı. Böylece, 2008 yılı başlangıç ödeneğinin yüzde 75.4'lük bölümü kullanılmış oldu. Bakanlığın enerji, madencilik, ulaştırma, imalat ve konut olarak sıralanan çalışma alanlarında en büyük payı enerji alanında kullanıldı. Bakanlık bağlı ve ilgili kuruluşlar olarak faaliyetlerini sürdüren; Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ), Elektrik Üretim AŞ. (EÜAŞ), Türkiye Elektrik Dağıtım AŞ. (TEDAŞ), Türkiye Elektrik İletim A.Ş. (TEİAŞ) ve Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt AŞ.'nin (TETAŞ) 2008 yılında enerji alanına yönelik olarak toplam, 1 milyar 339 milyon 770 bin TL olan başlangıç ödeneğini aşarak, 1 milyar 505 milyon 574 bin TL'lik yatırım yaptı.

Enerji yatırımlarında şampiyon: TEDAŞ

Enerji alanında yapılan toplam 1 milyar 505 milyon 574 bin TL'lik yatırımın, 877 milyon 797 bin TL'lik bölümünü TEDAŞ gerçekleştirdi. Başlangıç ödeneği 550 milyon TL olan TEDAŞ bu miktarı yüzde 59.6 oranında aştı. TEDAŞ'ın ilk yatırım ödeneği dışında, yatırımlarını, Dünya Bankası'ndan alınan ve Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES) kapsamında aktarılan kaynaklarla gerçekleştirdiği bildirildi. TEDAŞ, Dünya Bankası ile 1 Ocak 2008 tarihinde **"Elektrik Dağıtımının Rehabilitasyonu Projesi"** adı altında 205 milyon Avro'luk yatırım kredisi anlaşması imzalamıştı. Şehir şebekeleri için Dünya Bankası'ndan alınan kredinin yanı sıra KÖYDES projesi kapsamında TEDAŞ'a aktarılan ödenekte köylere elektrik sağlayan hatların iyileştirilmesi için kullanıldığı bildirildi. Yatırımların aylık dağılımına bakıldığında, Ocak ve Şubat aylarında yatırım gerçekleştirilmediği ve yılın ilk yatırımlarının 57 milyon 403 bin TL ile Mart ayında yapıldığı belirlendi. Ekim ve Kasım aylarında ise TEDAŞ yatırım atağına kalktı ve bu 2 ay içerisinde 372 milyon 944 bin TL'lik yatırım gerçekleştirdi. Kamu kaynaklarının yetersizliği gerekçesiyle bölge-bölge özelleştirilmeye çalışılan TEDAŞ'ın satış öncesi kamu finansmanı ile ciddi yatırımlar yapabilmesi, **"kaynak yok"** iddialarını da çürüttü.

Enerji alanında en büyük yatırımı yapan ikinci kuruluş ise 318 milyon 127 bin TL ile TEİAŞ oldu. TEİAŞ'da 300 milyon olan başlangıç ödeneğini yüzde 6 oranında aşarak, yatırımlarını gerçekleştirdi.

Elektrik üretiminde yatırım düşüşü

Özel sektörün, aldığı lisansları yatırıma dönüştürmediği ve kamunun yeni santral kurarak önlem alması gerektiğine ilişkin görüşlerini daha sık dillendirdiği 2008 yılında, AKP iktidarının yeni santral kurma girişiminde bulunmak bir yana, mevcut kamu santrallarının bakımı ve rehabilitasyonu için ayrılan başlangıç ödeneğinin tamamının da kullanılmasına izin vermediği ortaya çıktı. Elektrik üretimini gerçekleştiren EÜAŞ, 2008 yılı içerisinde yalnızca 305 milyon 485 bin TL'lik yatırım yapabildi. EÜAŞ, 482 milyon TL'lik başlangıç ödeneğinin sadece yüzde 63.38'lik bölümünü kullandı. EÜAŞ'in linyit ve kömür madenciliği alanında gerçekleştirdiği 2008 yılı yatırımları ise 18 milyon 13 bin TL ile sınırlı kaldı. Böylece EÜAŞ'a madencik alanında ayrılan 12 milyon TL'lik başlangıç ödeneği, yalnızca yüzde 42.8 oranında gerçekleşti.

Başlangıç ödeneğinin hepsini kullanmayan bir diğer kuruluş ise 2008 yılı içerinde yalnızca 21 bin TL yatırım yapabilen TETAŞ oldu. Başlangıç ödeneği 370 bin olan TETAŞ, ayrılan ödeneğin yalnızca yüzde 5.68'ini kullanabildi. Bakanlık merkezi de kendisine ayrılan 3 milyon TL'lik yatırım ödeneğinin 629 bini kullanabildi. EİEİ ise 2008 yılında 3 milyon 515 bin TL yatırım gerçekleştirerek, 4 milyon 400 bin TL olan başlangıç ödeneğinin yüzde 79.8'ini kullandı.

Yerli kaynak aramaya da kesinti

Bakanlık bünyesinde faaliyetlerini sürdüren diğer kuruluşların madencilik alanındaki toplam yatırımları 2008 yılında 330 milyon 530 bin olarak gerçekleşti. Madencilik alanı için 813 milyon 150 bin TL'lik başlangıç ödeneğinin yalnızca yüzde 40.65'lik bölümü yatırımlara yansıdı. Petrol ve doğalgaz arama alanında uzmanlaşan Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı'nın (TPAO) 575 milyon TL olan başlangıç ödeneğinin, 374 milyon 173 bin TL'lik kısmı kullanılmadı. 2008 yılı içerisinde yalnızca 200 milyon 827 bin TL'lik yatırım yapabilen TPAO, başlangıç ödeneğinin yüzde 34.9'unu kullandı. Doğalgaz ve petrol konusunda dışa bağımlığı azaltmak için arama faaliyetlerini yoğunlaştırması beklenen TPAO'nun ödeneğin önemli bir kısmı kullanamaması da arama çalışmalarına yeterince önem verilmediğini ortaya koydu.

Yerli kaynakların değerlendirilmesi anlamında önemli kuruluşlar olan Türkiye Kömür İşletmeleri (TKİ) ve Türkiye Taş Kömürü (TTK) kurumları da 2008 yatırımlarını düşük gerçekleştirmeler ile tamamladı. Başlangıç ödeneği 60 milyon TL olan TKİ, 22 milyon 928 bin TL'lik yatırım gerçekleştirebilirken, başlangıç ödeneği 25 milyon olan TTK ise 18 milyon 313 bin TL'lik yatırım yaptı.

2008 yılı için BOTAŞ'a ayrılan 450 milyon TL'lik başlangıç ödeneğinin yalnızca 23.67'si kullanıldı. BOTAŞ, 2008 yılın 106 milyon 505 bin TL'lik yatırım harcaması ile tamamladı. Rusya ve İran'dan gelen hatlarda hemen hemen her kış kesinti yaşanmasına rağmen, BOTAŞ'ın doğalgaz depolama tesislerini ve bu tesislere yapılması gereken bağlantı hatlarını tamamlayarak önlem almadığı 2009 yılının Ocak ayında Rusya'nın Batı Hattı'ndan gelen doğalgazı kesmesi ile ortaya çıktı. Bu kesinti de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın talimatı ile doğalgaz ile elektrik üreten santrallar, daha pahalı olan ikincil yakıtlara geçmek zorunda kaldı. AKP iktidarının, 2008 yılında BOTAŞ'ın başlangıç ödeneği kadar bile yatırım yapmasına izin vermemesi, 2009 yılın ilk ayında, santralların ikincil yakıtlara geçmek zorunda bıraktı ve bu durum kamu zararı oluşmasına neden oldu.

TAEK yatırımlarına tırpan

Türkiye'de nükleer enerji santralı kurulması için düzenlenen ihale ile kamuoyunun gündemine gelen Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) da 2008 yılında başlangıç ödeneğinin tamamını kullanamadı. 18 milyon 988 bin TL başlangıç ödeneğine sahip TAEK'in yatırımları 15 milyon 505 bin TL'de kaldı. Nükleer santral ihalesi kapsamında Atomstroyexport, Interrao ve Park Teknik firmalarının Akkuyu sahasına kurmak için teklif verdikleri, VVER-1200 tipi reaktör tasarımına kriterlere uygunluk belgesi vererek, ihalenin sürmesini sağlayan TAEK'in teknik yeterliği kamuoyunda tartışma konusu olmuştu. Türkiye'de nükleer santral kurulması konusunda ısrarcı olduğunu vurgulayan AKP hükümetinin, TAEK'in teknik kapasitesinin artırılması için ayrılan ödeneğin tamamını kullandırmaması dikkat çekti. ■